

УДК 371.134:364

DOI: 10.24144/2524-0609.2019.44.127-131

Повідайчик Оксана Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

oksana.povidaichyk@uzhnu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0048-6293>

Рюль Вікторія Олександрівна

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

viktoria.riul@uzhnu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-7961-1933>

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті досліджується проблема готовності майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності. Встановлено, що в педагогічній теорії і практиці відсутні цілісні дослідження сутнісних характеристик та структури готовності соціальних працівників до виконання наукових досліджень. Метою статті є вивчення суті та змістової структури готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності. Методи дослідження: аналіз наукової літератури, систематизація (для з'ясування ключових понять дослідження), узагальнення (з метою формування авторських висновків). Встановлено, що готовність майбутнього соціального працівника до науково-дослідницької діяльності – це цілісна система професійно-особистісних якостей фахівця, ґрунтовні теоретико-методологічні знання й дослідницькі вміння, активна особистісна позиція в процесі реалізації дослідницьких ролей, що виражається через позитивне і усвідомлене ставлення до науково-дослідницької діяльності як компонента професіоналізму. У структурі готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності визначено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий компоненти.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність; готовність; структура; компоненти; професійна підготовка; соціальний працівник.

Вступ. В сучасних умовах глобальних суспільних трансформацій соціальна робота є однією з визначальних професій, яка необхідна для стійкого розвитку суспільства. В Україні, поряд із значними перетвореннями в політичній і економічній сферах, відбувається реформа системи надання соціальних послуг, переосмислюється роль державних соціальних закладів і служб та неурядових організацій у здійсненні соціальної роботи з різними категоріями осіб. Перед сучасним соціальним працівником постають нові проблеми, нестандартні завдання, вирішення яких вимагає відповідних дослідницьких умінь та якостей. Актуалізується проблема професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності (НДД), яка спрямована на формування певного рівня готовності фахівців до цього виду діяльності. Означене вимагає з'ясування сутності поняття готовності фахівців соціальної роботи до НДД та визначення структурних компонентів, які розкривають її зміст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз джерельної бази засвідчує наявність глибокого інтересу вітчизняних і зарубіжних науковців до проблеми професійної підготовки соціальних працівників. Так, питання підготовки фахівців соціальної роботи у вищій школі досліджують С. Архипова, О. Безпалько, З. Бернфельд, О. Вільманн, Г. Вільфінг, М. Доуел, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Х. Кінтана, Г. Лактіонова, І. Ларіонова, Л. Мішик, В. Полтавець, Д. Раймонд, Т. Семігіна, С. Харченко, С. Шардлоу. Окремі аспекти науково-дослідницької підготовки соціальних працівників висвітлені в працях М. Букача, Т. Дьячек, Н. Клименюк, М. Лукашевича, О. Плaxотнік, Т. Попової, І. Савельчука. Водночас, аналіз наукової літератури свідчить про недостатню увагу вчених до проблеми готовності соціальних працівників до НДД, визначення її сутнісних характеристик

та структури.

Метою статті є вивчення суті та змістової структури готовності соціальних працівників до НДД. **Завдання дослідження:** розкрити зміст поняття «готовність майбутніх соціальних працівників до НДД»; визначити структуру досліджуваного феномену. **Методи дослідження:** аналіз наукової літератури, систематизація (для з'ясування ключових понять дослідження), узагальнення (з метою формування авторських висновків).

Виклад основного матеріалу. Перші фундаментальні дослідження з проблеми готовності до діяльності належать грузинському вченому Д. Узнадзе. В результаті наукового пошуку вчений дійшов висновку, що «у випадку наявності будь-якої потреби та ситуації її задоволення в суб'єкта виникає специфічний стан, який можна охарактеризувати як готовність, установку його до виконання певної діяльності, спрямованої на задоволення його актуальної потреби» (Узнадзе, 2001).

На початку ХХ ст. науковці Д. Кац, Г. Олпорт, Г. Сміт та ін. трактували термін «готовність» як потребу моделювання активності особистості в різних сферах життєдіяльності. Вони розглядали досліджувані феномен як соціально-ціннісну резистентність людини до зовнішніх і внутрішніх впливів навколишнього середовища в межах регуляції й саморегуляції її поведінки.

З кінця ХХ-го ст. активізуються наукові дослідження педагогічної діяльності, і, зокрема, готовності фахівців до її виконання. Відповідно, на сьогоднішній день накопичено значний матеріал з проблеми готовності до педагогічної роботи. Так, Ю. Чапюк розглядає готовність до педагогічної діяльності як багатоаспектне утворення. Вона поєднує в собі усвідомлення соціальної відповідальності, намагання самостійно виконувати професійні завдання та на-

лежний рівень умінь і якостей, необхідних для педагогічної діяльності (знання з психології, використання новітніх технологій, високий рівень педагогічної майстерності тощо) (Чапек, 2015).

Під готовністю науково-педагогічного працівника до педагогічної діяльності Ю. Вербиненко розуміє фахову кваліфікацію та певну сукупність особистісних якостей і властивостей (Вербиненко, 2013).

Узагальнюючи означене, доходимо висновку, що готовність до певного виду діяльності розглядається з точки зору двох наукових підходів – особистісного і професійного. На нашу думку, досліджуване поняття не може розглядатися поза зв'язком із професіоналізмом фахівця. З одного боку, професійні якості суб'єкта діяльності розглядаються в контексті прояву психологічних особливостей особистості, необхідних для засвоєння спеціальних знань, умінь і навичок, що забезпечують необхідну ефективність професії. З іншого боку, вимоги, які висуваються до сучасної соціальної роботи (динамічність розвитку, системність і комплексність надання допомоги, її адресний характер та ін.) в цілому може бути досягнута тільки за рахунок високого рівня професіоналізму як у діяльності соціальних закладів і служб, так і окремого соціального працівника.

Ми вважаємо, що поняття готовності повинно досліджуватися з позиції комплексного підходу, і враховувати як особистісні, так і професійні якості фахівців соціальної роботи, що зумовлює наявність певного рівня професіоналізму.

Оскільки професійна соціальна робота включає дослідницький компонент, то готовність до НДД розглядається нами як одна із складових готовності до професійної діяльності, що відображається в її структурі й змістовому наповненні.

З позиції особистісного підходу поняття готовності розглядається як прояв індивідуально-особистісних якостей соціального працівника, обумовлених характером майбутньої дослідницької діяльності як компонент практики соціальної роботи. Спектр значених якостей повинен формуватися у процесі професійної підготовки фахівців.

Функціональний підхід до розуміння феномену готовності співвідносить його з певними тимчасовими характеристиками (попередня готовність, довготривала готовність). Говорячи про готовність до НДД як довготривалої, підкреслимо, що вона відбиває стійкість особистісних якостей, які не потрібно формувати щоразу в зв'язку з вирішенням нового дослідницького завдання, що постає перед фахівцем.

Зазначені наукові підходи лягли в основу тлумачення поняття готовності соціальних працівників до певного виду діяльності та визначення її структури у працях вітчизняних дослідників Т. Голубенко, Д. Данко, О. Карпенко, Р. Козубовського, О. Пожидаєвої та ін.

Інтегруючи описані підходи й беручи до уваги запропоноване нами визначення науково-дослідницької діяльності в соціальній роботі, під готовністю соціального працівника до НДД будемо розуміти цілісну систему його професійно-особистісних якостей, ґрунтовні теоретико-методологічні знання й дослідницькі вміння, активну особистісну позицію в процесі реалізації дослідницьких ролей, що виражається через позитивне і усвідомлене ставлення до науково-дослідницької діяльності як компоненту професіоналізму.

Для розробки структури готовності соціального працівника до НДД, а також її змістового наповнення необхідно здійснити аналіз вимог до його професійно-особистісних якостей. Їхній перелік будується

на основі кваліфікаційних характеристик та зафіксованих у освітніх програмах ЗВО, а також основних документах, що визнаються професійним співтовариством соціальних працівників різних країн: Міжнародній Декларації етичних принципів соціальної роботи, Міжнародних етичних стандартах соціальної роботи, етичному Кодексі Національної Асоціації соціальних працівників США, Етичному Кодексі соціальних працівників та ін.

У науковій літературі розглядається широкий спектр якостей, які повинні бути властиві соціальним працівникам, зокрема, фахова компетентність з широкого кола соціальних проблем, високий рівень загальної освіти й культури, володіння знаннями суміжних наукових сфер, доброта, любов до людей, щирість, доброзичливість, чуйність, милосердя, емпатія; комунікабельність, товариськість, уміння правильно зрозуміти людину, гнучкість, здатність підтримати іншого і стимулювати його на розвиток власних сил, організаційні здібності та ін.

Більшість науковців сходиться на думці, що готовність до діяльності охоплює мотиваційно-ціннісну та змістово-операційну сфери. Розглянемо їх більш детально.

У педагогічному словнику мотив розглядається як спонукальна причина дій і вчинків людини. Це динамічне явище, на яке впливають ті зрушення, які відбуваються у внутрішній структурі особистості, а також у зовнішніх обставинах її життєдіяльності (Ярмаченко, 2001). У контексті проблеми формування готовності соціальних працівників до НДД мотиви можна розглянути в декількох аспектах:

- як спонукання до науково-дослідницької діяльності, пов'язані із задоволенням потреби суб'єкта; сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що викликає його активність і визначають спрямованість;
- спонукальний і визначальний вибір спрямованості діяльності, предмет, заради якого вона здійснюється;
- усвідомлювана причина, яка лежить в основі вибору дій і вчинків.

В основі науково-дослідницької діяльності, яка представляє собою специфічну форму пізнання, цілеспрямовану зміну і перетворення соціальної реальності лежать мотиви, які утворюють порівняно стійку мотиваційну сферу особистості. Оскільки ця діяльність полімотивована, то при моделюванні дидактичної системи формування готовності до неї майбутніх соціальних працівників необхідно визначити основні мотиви, що обумовлюють її виконання.

У якості таких мотивів виділяють особистісну захопленість, певні суспільні установки, інтерес до істини і творчості, потреба пізнання, бажання поглибити уявлення про дійсність, добитися суспільного визнання, слави, сприяти розвитку науки, відкрити нове для людства. Вони можуть трактуватися як мотиви зростання, оскільки пов'язані з пізнавальним і самоактуалізаційним компонентами, а також як мотиви досягнення, обумовлені зовнішніми факторами.

У процесі формування готовності майбутніх соціальних працівників до НДД варто враховувати, що його успішності сприяє перехід зовнішньої мотивації студентів у внутрішню. При такій умові акт отримання нового знання буде сприйматися майбутніми фахівцями як обов'язковий, як особистісно-значима діяльність, яка має визначальне значення не тільки в період навчання у ЗВО, але й протягом всієї професійної кар'єри.

Система цінностей соціальної роботи пов'язана з особливостями професійної діяльності в соціальній

сфері і здійснюється на чотирьох рівнях – метарівні, макрорівні, мезорівні і мікрорівні. Зазначені цінності утворюють певний світоглядний концепт професійної субкультури, де реалізуються переконання і ставлення, ідеали і прагнення, норми і практичні принципи взаємодії, етичні правила і професійні цінності.

Підкреслимо, що діяльність з формування мотиваційно-ціннісної сфери студентів повинна організовуватися з перших днів навчання у ЗВО. Для цього необхідно активно залучати їх до різних форм практико-орієнтованої діяльності, в тому числі, науково-дослідницької і волонтерської, надавати можливість вибору тематики досліджень відповідно до особистих інтересів і потреб, організувати добровільчу діяльність у різних закладах соціальної сфери, а також громадських організаціях соціальної спрямованості.

Змістово-операційну сферу готовності фахівців до певного виду діяльності представляють знання, розуміння, вміння та навички. Актуалізується проблема формування когнітивних здібностей особистості, які визначаються як здатність до сприйняття навчального матеріалу, наявність знань, необхідних для здійснення науково-дослідницької діяльності; здатність до наукового пізнання на основі наявних дослідницьких знань, дослідницького досвіду.

Так, І. Зимня розглядає когнітивні здібності соціальних працівників до НДД як результат цілеспрямованого вивчення ними змісту дослідницької діяльності (Зимня, 2004). Процес організації дослідницької діяльності у вищій школі представляє собою сукупність засвоєваних студентами дослідницьких дій, які виступають в якості предмета НДД, що реалізується на певному освітньому ступені.

У когнітивній сфері визначають шість категорій навчальних цілей: «знання», «розуміння», «застосування», «аналіз», «синтез», «оцінка». Зазначені знання та розуміння (загальні) становлять основу когнітивного компонента готовності фахівців до НДД. Однак відзначимо й спеціальні фахові знання, які, на нашу думку, необхідні для повноцінної реалізації науково-дослідницької діяльності:

- концептуальні – передбачають розуміння теоретичних основ професії соціальної роботи і науково-дослідницької діяльності, вміння аналізувати, синтезувати і формулювати соціальну проблему;
- аналітико-синтезичні – теоретичний аналіз процесів, які відбуваються в суспільстві, і здійснюють негативний вплив на людину; знання сутності наукових і соціальних явищ і фактів, уміння визначати факти кризового стану суспільства; уміння визначати шляхи вирішення проблеми та ін.
- методологічні – володіння знаннями про НДД і форми її реалізації; знання методологічних основ і методів науково-дослідницької діяльності;
- інтегративні – здатність пов'язати теорію і практику; розуміння соціальним працівником широкого культурного, економічного і соціального контексту, в рамках якого здійснюється професійна діяльність;
- адаптивні – вміння здійснювати передбачення на різних рівнях суспільного життя і бути готовим до будь-яких змін, визначальних для даного фаху.

У психолого-педагогічній літературі зазначається, що діяльність соціальних працівників передбачає застосування інноваційних механізмів вирішення соціальних проблем. При цьому, під інновацією розуміють процес створення, розповсюдження і використання практичних способів і засобів задоволення актуальних потреб суспільства в цілому і окремих його представників. У соціальній роботі інновації передбачають діяльність суб'єкта зі створення соці-

альних технологій, програм і проектів, а також їхню впровадження в практику роботи з різними категоріями клієнтів (Т. Шульга, Ю. Власова та ін.). Інновації виступають як важливий фактор економічного, соціального і культурного прогресу всіх сучасних суспільств; як засіб задоволення соціальних потреб; сприяють покращенню організації соціальної роботи, її ефективності і якості; підвищенню статусу професії (Л. Бондарчук, Є. Максименко).

Відповідно, інноваційні функції соціального працівника повинні виявлятися в творчому підході до соціальної діяльності, в пошуку нових більш якісних технологій соціального обслуговування, в узагальненні і впровадженні передового досвіду, в умінні застосовувати слабкі і сильні сторони діяльності соціального закладу чи служби та ін. Це зумовлює наявність у структурі готовності фахівця до НДД відповідних знань, умінь та навичок. Зокрема, володіння теоретико-методологічними і науково-методичними міждисциплінарними основами соціального проектування, прогнозування; вміння нестандартно вирішувати типові соціальні проблеми; володіння системою знань у сфері методів, технологій і оцінки якості виконання, реалізації проектних завдань, в галузі інструментарію соціального моніторингу результатів впровадження соціального проекту та ін.

В процесі реалізації НДД розвиваються інтелектуальні якості. Інтелектуальна активність – це властивість, яка відбиває процес взаємодії пізнавальних і мотиваційних чинників особистості. Формування когнітивної сфери передбачає підвищення рівня розвитку розумових дій, прийомів фіксації, обробки і аналізу інформації, розвиток гнучкості, мобільності, усвідомленості мислення, вміння бачити проблеми і протиріччя, знаходити способи вирішення завдань.

Значимим є усвідомлення майбутньої професійної діяльності: активність студентів у наукових дослідженнях залежить від того, як вони уявляють свою професію і чи вважають вони навички дослідницької роботи складовою компетентності фахівця.

Необхідною якістю дослідників є комунікабельність. Так, М. Монтень стверджував, що в «спілкуванні з людьми розум людський досягає виняткової ясності». Не важливо, коли відбувається обмін ідеями – під час приватних бесід чи наукових конференцій: «Вченим постійно потрібно говорити один з одним. Для стороннього спостерігача таке спілкування здається марною тратою часу, а насправді без нього просто не обійтися» (Монтень, 1992).

Визначальною якістю в процесі виконання НДД є самостійність. Так, вчена Т. Дьячек рекомендує студентам з початкових етапів наукового дослідження виявляти активну самостійність, вдаючись до допомоги керівника у вкрай складних випадках. До основних ознак самостійності вчений відносить: оригінальну ініціативність, винахідництво, новаторство, самостійність умовиводів, що передбачає відмову від традиційних поглядів та застосування прийомів критичного мислення (Дьячек, 2002).

Як відзначають дослідники, у формуванні інтелектуальних здібностей беруть участь не тільки пізнавальні, але й емоційні, вольові та рефлексивні процеси.

Здійснюючи науково-дослідницьку роботу, соціальний працівник не тільки пізнає об'єкти і предмети діяльності, але й виробляє певне ставлення до них і до умов праці, тобто починає займати певну позицію і переживати її як приємну або неприємну, що відображається на емоційному рівні. Емоційне ставлення, в свою чергу, стимулює або гальмує означену діяльність і визначає її продуктивність. Позитивне

ставлення до НДД зумовлює ступінь активності, сумлінності, самостійності суб'єкта діяльності. Соціалізація позитивних емоцій, до яких належать радість, інтерес, здивування, створює базу емоційних переживань, яка необхідна для розвитку особистості. У радості проявляється впевненість і особиста значимість, а це робить людину здатною долати труднощі; радість впливає на пізнавальні процеси. Інтерес – це почуття захопленості, цікавості; він мотивує пізнання, розвиток, творчу активність, тобто, з одного боку, належить до мотиваційної сфери особистості, а з іншого – включає в свою структуру емоційний компонент.

Як зауважують вітчизняні й зарубіжні дослідники, провідною якістю в процесі будь-якої діяльності є рефлексія. Наявність рефлексії в структурі готовності соціальних працівників до НДД визначається тим, що вона виступає механізмом розвитку інтелектуальних здібностей і детермінує її саморозвиток і самореалізацію. Зміст рефлексивної складової визначає стратегію поведінки фахівця в процесі науково-дослідницької діяльності. Рефлексія включає в себе самооцінку і самоаналіз власної діяльності як на продуктивному рівні, так і на емоційному. Вона сприяє виявленню умов для подальшого саморозвитку особистості.

Отже, вимоги до професійно-особистісних якостей соціальних працівників і їхньої науково-дослідницької діяльності, багато в чому подібні й передбачають:

- сформовану мотивацію та ціннісні орієнтири професійної діяльності;
- високий рівень розвитку інтелекту, здатність самостійно, творчо й критично мислити, генерувати продуктивні ідеї, уміло використовувати їх у практичній діяльності під час вирішення проблемних ситуацій, здатність діагностувати проблему, розробляти соціальні проекти, програми (що включає застосування дослідницького інструментарію), впроваджувати їх у життя;
- гнучку адаптацію до мінливої професійної ситуації, уміння самостійно здобувати необхідні знання, саморозвиватися й самовдосконалюватися;
- організованість, дисциплінованість, здатність управляти власною діяльністю, наявність рефлексивної позиції, самоконтроль.

Порівнюючи вимоги до професійно-особистіс-

них якостей соціального працівника й дослідника, відзначимо, що перші з них припускають більш високо розвинену емпатію, прагнення допомогти клієнту, терпіння. У той час як дослідницька діяльність визначає особливі вимоги на мотиваційну, інтелектуальну й вольову складові особистостей соціального працівника. Варто відзначити, що не існує таких професійно-особистісних якостей, які б були несумісні в цілісній індивідуальності соціального працівника. Навпаки, наявність дослідницьких якостей, потенційно закладених у системі його професійно-особистісних рис, при відповідній актуалізації забезпечує його компетентність, розширення пізнавального кругозору, посилення ефективності його діяльності. В цілому зазначене сприяє ефективному виконанню фахівцем професійних функцій, зокрема, здійснення науково-дослідницької діяльності.

Узагальнюючи вищевказане, ми визначаємо в структурі готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий компоненти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах готовність майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності є необхідним елементом і сутнісною характеристикою фахової соціальної роботи. Становлення освіченого, ініціативного фахівця з високим рівнем готовності до НДД є передумовою поступального розвитку професії, покликаною забезпечити соціальний захист різних груп населення. Готовність майбутнього соціального працівника до науково-дослідницької діяльності – це цілісна система професійно-особистісних якостей фахівця, ґрунтовні теоретико-методологічні знання й дослідницькі вміння, активна особистісна позиція в процесі реалізації дослідницьких ролей, що виражається через позитивне і усвідомлене ставлення до науково-дослідницької діяльності як компонента професіоналізму. У структурі готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності визначено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий компоненти.

Перспективами подальших досліджень є визначення творчої складової в структурі готовності майбутнього фахівця соціальної роботи до науково-дослідницької діяльності.

Список використаної літератури

- Верби́ненко, Ю. Професійна готовність до педагогічної діяльності. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету*. 2013. №1. С. 119–124.
- Дьячек Т.П. Подготовка социальных работников к исследовательской деятельности: теория и практика: монография. Тамбов: изд-во ТГУ, 2002. 167 с.
- Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.
- Монтень М. Опыты. Москва: Голос, 1992. 384 с.
- Чапук Ю. Готовність до педагогічної діяльності як наукова проблема. *Педагогічний часопис Волині*. 2015. № 1. С. 26–30.
- Узнадзе Д.Н. Психология установки. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 416 с.
- Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

References

- Chapiuk, Y. (2015). Hotovnist do pedahohichnoi diialnosti yak naukova problema [Readiness for Pedagogical Activity as a Scientific Problem]. *Pedagogical Bulletin of Volyn, 1*, 26–30. [in Ukrainian].
- Dyachek, T.P. (2002). *Podgotovka socialnyh rabotnikov k issledovatel'skoy deyatel'nosti: teoriya i praktika* [Training of social workers for research activities: theory and practice]. Tambov: TSU. [in Russian].
- Monten, M. (1992). *Opyty*. [Experiences]. Moscow: Golos. [in Russian].
- Uznadze, D.N. (2001). *Psihologiya ustanovki* [The Psychology of the Installation]. Saint Petersburg: Pyter. [in Russian].
- Verbynenko, Y. (2013). *Profesiina hotovnist do pedahohichnoi diialnosti* [Professional Readiness for Pedagogical Activity]. *Professional training of a teacher in the context of European integration processes: a collection of scientific works of the Drohobych State Pedagogical University, 1*, 119–124. [in Ukrainian].
- Yarmachenko, M. D. (2001). *Pedahohichniy slovnyk* [Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].
- Zimnyaya, I.A. (2004). *Klyuchevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v*

obrazovani [Key Competencies as an Effective and Target Basis of a Competence-based Approach in Education]. Moscow: Research Center of Problems of the Quality of Training. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 20.04.2019 р.

Повидайчик Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра соціології і соціальної роботи
ГВУЗ «Ужгородський національний університет»
г.Ужгород, Україна

Рюль Вікторія

кандидат соціологічних наук, доцент
кафедра соціології і соціальної роботи
ГВУЗ «Ужгородський національний університет»
г.Ужгород, Україна

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ БУДУЩИХ СОЦІАЛЬНИХ РАБОТНИКІВ К НАУЧНО-ІСЛЕДОВАТЕЛЬСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. В статті досліджується проблема готовності майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності. Встановлено, що в педагогічній теорії і практиці відсутні цілісні дослідження суттєвих характеристик і структури готовності соціальних працівників до виконання наукових досліджень. Метою статті є вивчення сутності і змістової структури готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності. Методи дослідження: аналіз наукової літератури, систематизація (для висвітлення ключових понять дослідження), узагальнення (з метою формування авторських висновків). Встановлено, що готовність майбутнього соціального працівника до науково-дослідницької діяльності – це цілісна система професійно-особистісних якостей спеціаліста, базові теоретико-методологічні знання і дослідницькі вміння, активна особистісна позиція в процесі реалізації дослідницьких ролей, виражається через позитивне і усвідомлене ставлення до науково-дослідницької діяльності як компонента професіоналізму. В структурі готовності соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності визначені мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і емоційно-вольові компоненти.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність; готовність; структура; компоненти; професійна підготовка; соціальний працівник.

Povidaychik Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Sociology and Social Work
State University «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

Ruhle Viktoria

Candidate of Sociological Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Sociology and Social Work
State University «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

THE PROBLEM OF READINESS OF FUTURE SOCIAL EMPLOYEES FOR THE SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITY

Abstract. The article examines the problem of the readiness of future social workers for research activities. It is established that in the pedagogical theory and practice there are no coherent researches of essential characteristics and structure of readiness of social workers for carrying out scientific researches. The purpose of the article is to study the essence and content structure of the readiness of social workers for scientific research activities. Methods of research used: analysis of scientific literature, systematization (for clarification of key concepts of research), generalization (in order to formulate author's conclusions). The scientific approaches to understanding the concept of readiness of a specialist to a certain type of activity - personal and functional are analyzed. It was established that the readiness of the future social worker for research activities is an integral system of professional and personal qualities of a specialist, a solid theoretical and methodological knowledge and research skills, an active personal position in the process of realization of research roles, which is expressed through a positive and conscious attitude to the scientific-research as a component of professionalism. The range of qualities that a social worker must possess: professional competence from a wide range of social problems, high level of general education and culture, knowledge of the related scientific fields, kindness, love for people, sincerity, kindness, sensitivity, mercy, empathy, sociability, flexibility, the ability to support the others and to stimulate them for the development of their own forces, organizational skills, etc. Motivational-value, cognitive, activity and emotional-volitional components are determined in the structure of readiness of social workers for research activities. The motivational-value component implies the presence of interest in SRA (scientific-research activity) in the process of solving professional problems, the desire to deepen scientific research knowledge, and the attitude towards the SRA (scientific-research activity) as a value. The cognitive component defines knowledge of the theory and methodology of scientific knowledge, interdisciplinary research methods. Activity component involves the formation of a number of research skills; emotional-volitional - a sense of intellectual satisfaction from SRA (scientific-research activity), emotional stability, persistence, responsibility, organization, ability to self-reflection.

Key words: scientific-research activity; readiness; structure; components; professional training; social worker.